

Progresjon i straffegjennomføringen for radikaliserte innsatte

Foto: www.justice-trends.press (2019)

Kandidatnr: 390019

**Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS
Bachelorutdanningen BA 20V**

Antall ord: 9919

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Valg av tema	3
1.2 Problemstilling med avgrensning	5
1.3 Gangen i oppgaven.....	6
2.0 Metode.....	7
2.1 Valg av metode.....	7
2.2 Forforståelse	8
2.3 Litteratursøk.....	9
3.0 Litteraturgjennomgang.....	10
3.1 Radikalisering	10
3.2 Fengsler som en sårbar arena for radikalisering.....	11
3.3 Ekstreme islamister	13
3.4 Høyreekstreme.....	13
3.5 Infolyt.....	14
3.6 Desistance	14
4.0 Drøfting	16
4.1 Hvordan kan tverrfaglig samarbeid bidra til progresjon i straffegjennomføringen for radikaliserte innsatte?.....	17
4.2 Hvordan kan relasjoner mellom innsatte og ansatte bidra til at radikaliserte innsatte får en progresjon i straffegjennomføringen?.....	21
4.3 Hvordan påvirker kravet om kostnadseffektivitet fengselsbetjentes forutsetninger for å gjøre en god jobb i arbeidet med radikaliserte innsatte?.....	24
5.0 Avslutning.....	26
6.0 Litteraturliste.....	28
7.0 Selvalgt litteraturliste KRUS 3900	33

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema

I denne oppgaven vil jeg skrive om radikalisererte innsatte og hvordan fengselsbetjenten kan bidra til at denne gruppen innsatte får en progresjon i sin straffegjennomføring.

Kriminalomsorgen har definert radikalisererte innsatte slik:

Radikalisererte innsatte er innsatte og domfelte som gjennomfører varetekt eller dom i fengsel eller i samfunnet som er fengslet eller domfelt for terrorhandlinger eller terrorrelaterte handlinger, samt innsatte som er vurdert som sårbare for radikaliseringsprosesser som kan føre til voldelige handlinger. Gruppen kan også omfatte innsatte og domfelte som er fengslet eller domfelt for hatefulle ytringer eller handlinger, samt rasistisk motivert kriminalitet.

(Kriminalomsorgen, 2018, s. 1).

Våren 2021 gjennomførte jeg fordypningsfag i radikalisering og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen ved Kriminalomsorgen høgskole og utdanningscenter (KRUS). Dette emnet har faglig fokus på forebygging og arbeid med radikalisering i kriminalomsorgen og gir kunnskap om hvordan indentifisere, forebygge og arbeide med radikale innsatte (KRUS, 2021). Fordypningsfaget ga meg et godt grunnlag og motivasjon til å skrive en bachelor innenfor tematikken radikalisering. Samtidig synes jeg det er et interessant og spennende tema som jeg ønsker mere kunnskap om, både for egen læring men også for å kunne dele kunnskapen med arbeidskollegaer på fengselet der jeg jobber.

Trusselbildet samfunnet står ovenfor gjør radikalisering til et dagsaktuelt tema. Kriminalitet begått av voldelige ekstremister, ekstreme grupper og terrororganisasjoner påvirker samfunnet på flere måter og har et stort skadepotensial (KRUS, 2016, s. 3; Hill, 2020, s. 212). Norge har i de siste årene hatt en økning av terrordømte som gjennomfører fengselsstraff i norske fengsler. Disse kan igjen være med på å radikaliserer andre innsatte som allerede er fengslet. Med bakgrunn i dette har kriminalomsorgen fått økt fokus på fengselsradikalisering og hvordan ansatte skal håndtere utfordringer som følger med radikalisererte innsatte (Hansen, 2019, s. 153; KRUS, 2016, s. 3). Ved utgangen av 2020 var det totalt 24 personer under kriminalomsorgens ansvar som var identifisert å være i målgruppen for arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. 14 av disse er siktet, tiltalt eller dømt for terrorhandlinger eller hatkriminalitet, og 7 av disse igjen er returnerte fremmedkrigere. Omfanget av saker har vært relativt stabilt i de siste årene (Kriminalomsorgen, 2020, s. 76).

I forbindelse med arbeidet mot radikalisererte så ga regjeringen første gang ut en handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme i 2014, denne revideres hvert år og fungerer som et overordnet rammeverk for arbeidet i Norge. Hensikten med planen er å tilrettelegge for økt kunnskap, mer samarbeid og bedre koordinering av arbeidet på området innenfor forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme (Justis og beredskapsdepartementet, 2020; Hansen og Bjørgo, 2020, s. 68). Kriminalomsorgens rolle og oppgaver i arbeidet mot radikalisering er senere detaljert og nedfelt i separate retningslinjer til straffegjennomføringen som tar for seg forebygging og håndtering av radikalisering og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen (Kriminalomsorgen, 2018).

I 2016 ga KRUS ut en håndbok om radikalisering og voldelig ekstremisme for ansatte i kriminalomsorgen. Håndboken er utarbeidet med et formål om å gi ansatte som jobber i fengsel økt kunnskap om temaet radikalisering, tilpasse de overordnede planene til deres arbeidssituasjon og avklare forventninger til håndtering av tematikken (KRUS, 2016).

Stortingsmelding 39 fra juni 2021 nevner videre en rekke tiltak som er iverksatt for å forebygge og håndtere radikalisering og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen. Det er blant annet etablert en ordning med radikaliseringskoordinatorer i regionene, radikaliseringskontakter i enhetene og ulike utdanningstilbud for ansatte. Det er også etablert en mentorordning for innsatte i målgruppen. Tilbudet til innsatte under straffegjennomføring er styrket med blant annet et pilotprosjekt med livssynsteam som skal møte innsattes tros- og livssynsbehov (Meld.St.39 (2021-2022), s. 11). De ovennevnte styringsdokumenter, retningslinjer, håndbok og stortingsmelding danner således grunnlaget for hvordan tematikken skal håndteres i kriminalomsorgen. Omfanget av disse viser også at radikalisering blir tatt på alvor og at vi har gode systemer for å forebygge dette i fengsel (Hansen & Bjørgo 2020, s. 73). Det sier også noe om det store ansvaret kriminalomsorgen er gitt i forhold til ivaretagelse og rehabilitering av radikalisererte innsatte. En vellykket tilbakeføring til samfunnet forutsetter en koordinert innsats mellom politiet, kriminalomsorgen og andre forvaltningssamarbeidspartnere. På den måten bærer ikke kriminalomsorgen ansvaret alene. Innsatsen forutsetter også et godt samarbeid med Politiets sikkerhetstjeneste (PST) i forhold til nye trusler og virkemidler (Meld.St.39 (2021-2022), s. 11).

Progresjon i straffegjennomføringen er ment å skulle gi bedre rehabilitering og muligheter for tilbakeføring til samfunnet etter soning. Progresjon innebærer at innsatte skal gis mulighet for

gradvis overføring til lavere sikkerhetsnivå eller straffegjennomføring i samfunnet. (Kriminalomsorgen.no, u.å.) Generelt er det en oppfatning av at norsk kriminalomsorg gjør en god jobb med alle typer av innsatte – uavhengig av domstype. Kriminalomsorgen har en god utdanningsmodell og enkelte forskere hevder til og med at vi har verdens beste kriminalomsorg (Pratt, 2008). Det som er skremmende er konsekvensene det kan få dersom kriminalomsorgen med forvaltningssamarbeidspartnere ikke lykkes i sin rehabilitering med radikaliserede innsatte. I verste fall kan det få katastrofale følger dersom en innsatt etter løslatelse velger å utføre en terrorhandling. Dette har man selvsagt ingen garanti for, men understreker viktigheten av det arbeidet som gjøres mens innsatte er under straffegjennomføring. På sikt kan dette arbeidet være med på å avverge alvorlige hendelser.

I oppgaven vil jeg fokusere på hvordan fengselsbetjenten kan jobbe for at radikaliserede innsatte får en best mulig progresjon i fengsel, slik at de har et bedre utgangspunkt når de skal reintegreres til samfunnet etter endt straffegjennomføring. Hensikten med oppgaven blir å se på hvilke tiltak som kan være til hjelp i dette arbeidet, samt hvilke utfordringer som kan oppstå underveis.

1.2 Problemstilling med avgrensning

I denne oppgaven har jeg valgt følgende overordnede problemstilling:

Hvordan kan man som fengselsbetjent bidra til at radikaliserede innsatte får progresjon i straffegjennomføringen?

Ettersom problemstillingen handler om progresjon bør den ses i lys av «prinsippet om progresjon i soningen». Det innebærer at soningsvilkårene gradvis blir mindre strenge, og at den domfelte får mere frihet, jo nærmere tidspunktet for endt til han/hun kommer. Progresjon i soningen er særlig viktig for innsatte med lengre fengselsdommer, hvor kontrasten mellom mange år i institusjon og et liv i frihet er stor (Meld.St.12 (2014-2015), s. 33).

Det kan imidlertid være en utfordring å sikre varig re-integrering til samfunnet for terror-dømte og det krever mye av fengselsbetjenten, som er den som skal utføre arbeidet i det daglige. Samtidig er det også viktig å ikke gjøre temaet vanskeligere enn det er, og anerkjenne at en stor del av det arbeidet som allerede gjøres i det daglige arbeidet med innsatte også har relevans for arbeidet opp imot innsatte som er radikaliseret (KRUS, 2016, s. 3; Hansen & Bjørge, 2020, s. 69).

I denne oppgaven legger jeg vekt på hvordan fengselsbetjenten kan arbeide for å gi innsatte allerede dømt for terrorrelaterte aktiviteter, en progresjon i sin straffegjennomføring. På grunn av oppgavens omfang skal jeg ikke skrive om innsatte som står i fare for å bli radikalisert i løpet av sitt fengselsopphold (jf. Kriminalomsorgens definisjon av målgruppen over), men konsentrerer meg kun om de som allerede er definert som radikaliserte innsatte og som er registrert i infoflyt-systemet. Infoflyt er en systematisert og kvalitetssikret informasjonsutveksling mellom politi og kriminalomsorg (Justis og beredskapsdepartementet, 2020, s. 19).

Når jeg i oppgaven bruker begrepet radikaliserte innsatte, betyr det både ekstreme islamister og høyreekstreme, da vi har representanter fra begge disse gruppene på fengselet der jeg jobber. Det er også disse to gruppene som PST forventer fortsatt å utgjøre de største terrortruslene mot Norge (PST 2021, s. 3). Jeg skal ikke skrive om radikaliseringsprosesser men ønsker å se på hvordan ansatte og forvaltningssamarbeidspartnere kan jobbe med radikaliserte innsatte slik at de kan få en progresjon i straffegjennomføringen og et bedre utgangspunkt når de skal reintegreres til samfunnet etter endt straffegjennomføring.

Med utgangspunkt i den overordnede problemstillingen har jeg laget tre delspørsmål som skal hjelpe meg å svare på den valgte problemstillingen. Disse er:

- Hvordan kan tverrfaglig samarbeid bidra til progresjon i straffegjennomføringen for radikaliserte innsatte?
- Hvordan kan relasjoner mellom innsatte og ansatte bidra til at radikaliserte innsatte får progresjon i straffegjennomføringen?
- Hvordan påvirker kravet om kostnadseffektivitet fengselsbetjentes forutsetninger for å gjøre en god jobb i arbeidet med radikaliserte innsatte?

Jeg vil organisere drøftelsen min i kapittel 4 etter disse tre delspørsmålene.

1.3 Gangen i oppgaven

Denne bacheloroppgaven består av fem kapitler; 1) Innledning, 2) metode, 3) litteraturgjennomgang, 4) drøfting og 5) avslutning. I kapittelet om metode skal jeg blant annet si litt om min forforståelse, gjøre rede for hvilken metode jeg har valgt for å svare på valgt problemstilling og vise hvilken søkestrategi jeg har brukt i litteratursøket. I kapittelet som kalles litteraturgjennomgang presenteres relevant teori og litteratur, hvor jeg gir en definisjon av sentrale

begreper og presenterer litteratur som er av relevans for oppgaven. I drøftingskapitlet skal jeg svare på hovedproblemstillingen ved å svare på de tre delspørsmålene nevnt ovenfor. Jeg vil videre organisere drøftelsen etter disse tre delspørsmålene og til slutt vil jeg gi en kort oppsummering av hva jeg har kommet frem til i oppgaven. Jeg vil også skrive en konklusjon og se denne opp imot hovedproblemstillingen for å gi svar på denne.

2.0 Metode

Basert på min erfaring og tilegnet kunnskap gjennom studier, så kreves det en større endring av adferd for å oppnå progresjon hos radikalisererte innsatte da det ofte er en ideologisk dimensjon med i bildet. Der «vanlige» innsatte begår forbrytelser i jakten på egoistisk og eller personlige mål, vil politiske, religiøse eller ideologiske lovbrøtere hevde at de handler på vegne av en bestemt gruppe i samfunnet, eller for samfunnet som helhet (Hill 2020, s. 215). Dette betyr at i arbeidet med progresjon for radikalisererte innsatte bør man bruke en annen tilnærming i forhold til «vanlige innsatte». Med dette mener jeg at radikalisererte innsatte ofte har et ensidig verdensbilde og en oppfatning om at det er kun de som eier den fulle og hele sannheten om hva som er rett og galt i verden. I løpet av radikaliseringsprosessen er de blitt overbevist om et fiendebilde med «vi og de andre» som blant annet rettferdiggjør bruken av vold (Hill, 2020; KRUS, s. 13, 2016). Dette verdensbildet stemmer ikke overens med det bildet som den ordinære samfunnsborger er kjent med og det kan gjøre arbeidet med endring og rehabilitering for denne gruppen ekstra utfordrende. Slik jeg ser det krever endringsarbeidet tid, tålmodighet og kunnskap for å lykkes.

2.1 Valg av metode

Metode er å beskrive fremgangsmåten man har brukt for å få frem ny kunnskap. Valg av metode tar utgangspunkt i og styres av det problemet man ønsker å løse (Dalland 2020, s. 53-54). Jeg har valgt å skrive min oppgave som en litteraturstudie. Dette betyr at det ikke foretas egne metodiske observasjoner eller intervjuer, men oppgavens problemstilling skal besvares ved hjelp av data hentet fra allerede eksisterende fagkunnskap, forskning og teori (Dalland 2020, s. 199-200). Både kvantitative og kvalitative metoder kan brukes for innhenting av data. Disse utfyller hverandre ved at, kort fortalt, kvantitativ metode gir data i form av målbare enheter som tall og kvalitativ metode gir bedre forståelse av opplevelser og meninger som ikke er

målbare (Dalland, 2020). I oppgaven har jeg brukt en kvalitativ orientert metode hvor jeg velger ut litteratur som jeg går i dybden på tematikken, for deretter å finne likheter og ulikheter som jeg drøfter for å besvare oppgavens problemstilling (Dalland, 2020, s. 54).

Jeg bruker eksempler fra eget fengsel da min erfaring er at det gir et godt utgangspunkt for drøftingen og at leseren lettere kan se for seg utfordringene som beskrives. Jeg vil også presisere at eksemplene som benyttes er ikke generaliserende for det fengselet jeg jobber, men de *kan* si noe om hvordan teorien kan fungere i praksis. I eksemplene vil jeg ikke bruke navn på anstalt, ansatte eller innsatte med bakgrunn i taushetsplikten vi som jobber i fengsel er underlagt. Jeg vil også omskrive eksemplene ved behov slik at anonymiteten til de involverte opprettholdes (Dalland, 2020, s. 126). Jeg vil understreke at jeg ikke har innhentet data i forbindelse med oppgaven, men velger å bruke egne erfaringer som eksempler underveis i (spesielt) drøftingen, Kapittel 4. Dette vil da utgjøre en del av min *forforståelse* til tematikken.

2.2 Forforståelse

Dalland (2020, s. 60) hevder at vi alltid har våre fordommer eller forforståelse med oss inn i en undersøkelse. En fordom er en dom på forhånd og betyr at vi allerede har en mening om noe før vi undersøker det. Vi vil prøve å møte et fenomen så forutsetningsløst som mulig, men vi kan ikke unngå å ha tanker om det (Dalland 2020, s. 60). Den som undersøker vil alltid ha en forhistorie, kunnskap og holdninger som påvirker hvordan data tolkes og bearbeides. Når forskere selv er et instrument som samler inn data, krevet dette bevissthet om eget ståsted og om forforståelse (Dalland 2020, s. 50).

Jeg har jobbet i kriminalomsorgen siden 2003, både som fengselsbetjent, fungerende førstebetjent og de siste årene som fengselsførstebetjent på dagtid. Det må nevnes at jeg dessverre ikke jobber direkte med radikaliserede innsatte i den stillingen jeg har nå, men har mange års erfaring som kontaktbetjent og har jobbet mye med rehabilitering og tilbakeføring av innsatte generelt i fengsel. I løpet av to år som bachelorstudent har jeg også vært aktivt ute i innsattmiljøet og diskutert tematikken med kollegaer. Dette for å innhente erfaringer fra andre og selv få erfaring – hvilket også er en naturlig del av min funksjon i fengselet da tematikken er aktuell som felles problemstilling som alle i fengselet er opptatt av. Således er noen av eksemplene jeg benytter meg av i oppgaven ikke selvopplevd, men blitt gjenfortalt av kollegaer. Radikaliserede innsatte er for øvrig ikke nytt for fengselet jeg jobber i. Vi har hatt fokus på dette i mange år og hele fengselet er opptatt av tematikken radikaliserings. Grunnen til det er et

generelt økt fokus på radikaliserings i fengsel men også fordi vi har hatt og har flere innsatte som gjennomfører straff hos oss som tilhører kategorien radikalisererte innsatte. I den forbindelse har en gruppe ansatte hatt særlig opplæring i tematikken. Enkelte har også tatt enkelt-emne på KRUS i radikaliserings og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen og noen er ferdig med bachelorstudiet. Denne tilegnede kunnskapen benyttes i det daglige arbeidet med innsatte men også som kunnskapsutveksling mellom ansatte på for eksempel tverrfaglige møter eller gjennom uformelle samtaler på vaktrommene. Slik jeg ser det er fengselet jeg jobber i godt rustet til å gjøre en god jobb opp imot radikalisererte innsatte.

2.3 Litteratursøk

I denne oppgaven tok jeg utgangspunkt i pensumet fra fordypningsfaget: *radikaliserings og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen*. Her hadde jeg allerede veldig mye relevant litteratur som vår emneansvarlige delte med oss i forbindelse med samlinger og forelesninger, så her var det bare å plukke fra en lang liste av tilgjengelig materiell. Med dette som grunnlag foretok jeg et videre litteratursøk for å kunne svare på den valgte problemstillingen. Jeg har brukt søkemotorene Google, Google Scholar og Oria. Jeg brukte søkeord som «radikaliserings», «fengsel», «progresjon», «dynamisk sikkerhet», «dynamic security», «høyreekstremer», «ekstreme islamister», «PST», «kriminalomsorgen og radikaliserings», «desistance», «tverrfaglig samarbeid fengsel», «Syriaferere» og «infoflyt». Disse søkene ble i hovedsak utført i perioden 16. september til 10. oktober 2021

Jeg har også utført søk gjennom hele skriveprosessen da det har dukket opp behov for å finne artikler som kan gjøre oppgaven og drøftelsene bedre. I denne forbindelse har jeg benyttet funksjonen siteringsindeksen i Google Scholar for å søke opp forfattere for å se hvem som har sitert dem for å finne aktuell og nyere litteratur (Dalland, 2020, s. 151). Jeg har også anvendt meg av snøballmetoden i mitt litteratursøk. Dette innebærer at man undersøker artikler og litteraturlister som er brukt i andre tekster (Dalland, 2020, s. 151). Denne fremgangsmåten førte til at jeg fant andre kilder som jeg syntes var interessant for oppgaven, blant annet en rapport fra et forskningsprosjekt i Norge, Danmark og Sverige. Spesielt interessant er kapitlet hvor de har intervjuet hjemvendte syriaferere om hvordan de opplever seg selv og hvordan de blir fremstilt (Sandrup et al., 2018).

Avslutningsvis vil jeg nevne at jeg har hatt samtaler med gode kollegaer i arbeidet mitt med denne bacheloroppgaven. Dette har bidratt til gode diskusjoner og kunnskapsutvekslinger underveis.

3.0 Litteraturgjennomgang

3.1 Radikalisering

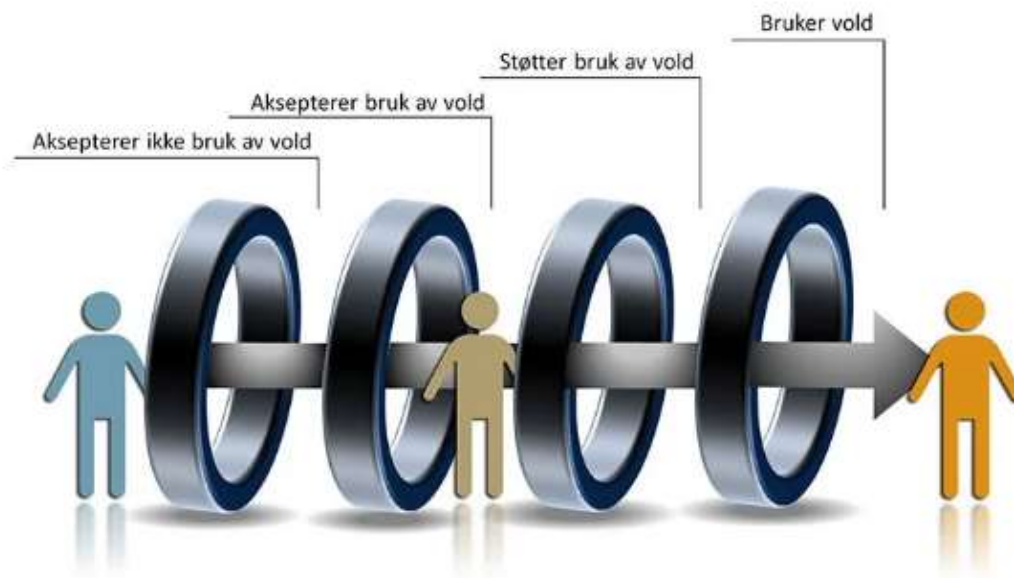
Å ha radikale holdninger er ikke nødvendigvis det samme som å være ekstrem, og mye av det vi ser i dag som en selvfølge innen likestilling og borgerrettigheter har historisk sett blitt ansett som ekstremt og truende for samfunnet (Reiss, 2018, s. 64; Alonso et al., 2008).

Det er heller ikke statisk hva som inngår i det å være radikal – det vil endre seg med samfunnets utvikling og sees i den konteksten en lever i. I disse koronatider kan det for noen oppfattes som radikalt når man for eksempel avstår fra å la seg vaksinere. Hva som regnes som ekstremt vil med andre ord ikke være vedvarende eller universelt (Reiss, 2018, s. 64). I de siste tiårene er det spesielt ekstrem islamisme og høyreekstreme grupper som har vært i søkelyset i Norge. Dette beskrives blant annet i to temarapporter utgitt av PST (PST, 2016; PST, 2019).

Begrepet radikalisme stemmer fra *radix* som er et botanisk uttrykk som betyr at noe stammer fra en rot eller er begravet i jorda. Fra dette har man etter hvert avledet ordet radikal, radikalisme og radikalisering (Mandel, 2009, s. 102). PST sin definisjon på radikalisering lyder: «Radikalisering kan sees som prosessen der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål» (PST 2021, s. 20). En radikaliseringsprosess som leder frem til voldelig ekstremisme kjennetegnes av en kognitiv utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, uten rom for alternative perspektiver. Dernest en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige (Alonso et al., 2008). Det finnes mange modeller for å beskrive en radikaliseringsprosess, både lineære og modeller med ulike trappetrinn. I oppgaven har jeg valgt å bruke PST sin «tunellmodell» for å beskrive radikaliseringsprosessen. Den ser ut som en tunell personen går igjennom på veien til radikalisering (se figur 1.) Tunellen kan sees i sammenheng med Tomas Precht (2007) sine fire faser i en radikaliseringsprosess som er; pre-radikalisering, konvertering og identifisering, overbevisning og indoktrinering og til slutt handling og gjennomføring (Precht, 2007, s. 84). Jo lenger man går inn i radikaliseringsprosessen, jo større blir aksepten for å akseptere og støtte bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål, til slutt å utøve vold. Personen går fra tanke og mening til handling (KRUS, 2016, s. 14-15).

Bjørkelo (2016) gjengitt av Reiss (2018, s. 66) beskriver at det hos disse personene utvikles en holdning om at samfunnet er galt og at det bare er det du og dine medsamsvorne som vet hvorfor, og hva som må gjøres for å skape det perfekte samfunnet. Retorikken som brukes

er preget av et «oss mot dem» perspektiv som skiller venner og fiender (KRUS, 2016, s. 13; Hill, 2020). Radikaliseringsprosessen kan ta lang tid eller gå raskt og hvordan den utvikler seg er avhengig av omgivelsenes påvirkning og av faktorer som begrenser eller forsterker prosessen (KRUS, 2016, s. 15; Precht, 2007, s. 33).

Figur 1: Radikaliseringstunellen (KRUS, 2016, s. 15)

Radikaliseringsprosessen kan avbrytes, stoppes eller snus i alle faser i tunellen. I tillegg er det viktig å huske på at fasene i denne «tunellmodellen» ikke passer alle typer mennesker, så den gir på ingen måte et fasitsvar på hvordan man skal hjelpe de innsatte ut av en slik prosess (KRUS, 2016, s. 16). Slik jeg ser det *kan* modellen være et hjelpemiddel for å illustrere og lettere kunne gi en simplifisert forståelse av hvordan en radikaliseringsprosess kan være.

3.2 Fengsler som en sårbar arena for radikalisering

I regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme fra 2020 nevnes fengsel som en potensiell arena hvor radikalisering kan finne sted (Justis og beredskapsdepartementet, 2020). Basra, Neumann & Brunner (2016) hevder sågar at «Prisons are the perfect breeding ground» (Basra et al., 2016; Asrori et al., 2019, s. 2). Det betyr at fengsel *kan* være et perfekt sted hvor radikaliserte innsatte kan påvirke og rekruttere flere personer slik at de ender opp med de samme radikale holdningene som de selv har.

Levekårsundersøkelsen blant innsatte (fra 2014) beskriver at flertallet av innsatte har problemer på ett eller flere områder (Revoid, 2014, s. 4). Disse problemområdene forsterkes ofte når

de sitter i fengsel (Hansen, 2019, s. 155; Hill, 2020, s. 215; Das Neves et al., 2019, s. 26). Vabø (2014) omtaler dette som «wicked problems» (Vabø, 2014, s. 16). I tillegg til allerede eksisterende sårbarhetsfaktorer så kan fengslingen i seg selv oppleves som en krise (Hansen, 2019, s. 248). Innsatte opplever et tap av identitet, tap av venner, familie og privatliv samtidig som man kjenner på skam og skyld ved å sitte i fengsel. Disse «nye» sårbarhetsfaktorene kan være med på å skape en søken etter ny mening som igjen gjør innsatte lettere mottakelig for radikaliseringsforsøk (Hansen, 2019, s. 248; Hill, 2020, s. 215).

Radikalisering i fengsel skjer ofte gjennom to ulike kilder for påvirkning: interne og eksterne. Disse kalles ofte radikaliseringskilder (Hansen, 2019, s. 155; Hill, 2020, s. 232). De eksterne kildene har sitt opphav utenfor fengselet mens de interne kildene har sitt opphav i fengslene. Disse kildene inkluderer ofte radikale og/eller allerede terror-dømte innsatte som ønsker å utøve makt over medinnsatte (Hansen, 2019, s. 155). Radikalisering vil ofte henvende seg mot svakere innsatte, gjerne de som er i varetekt eller dømt for sedelighetsforbrytelser som er innsatte som erfaringsvis har et økt behov for beskyttelse (Hansen 2019, s 155; Hansen, 2019, s. 247). Radikalisering påvirker ved at de fyller tomrommet personen opplever, gjennom å skape et fellesskap og anerkjennelse eller for eksempel en følelse av trygghet. Når relasjonen og en tilhørighet er skapt vil man være mer mottakelig for en ideologisk påvirkning (KRUS, 2016, s. 13). For personer som søker seg til ekstreme miljøer så er det ofte de sosiale relasjonene som teller mest og ikke så mye de ideologiske aspektet. Dette var en også av vurderingene i PST sin temarapport fra 2019 (PST, 2019, s. 13).

Fengselsmyndighetene står som regel ovenfor valg av to hovedformer for fengselsregimer vedrørende plassering av radikale innsatte: Spredning eller konsentrasjon (Hansen, 2019, s. 162; Hill, 2020, s. 2019). Norge har valgt en spredningsmodell for radikaliserede innsatte som vil si at innsatte blir spredt rundt på ulike fengsler. På den måten vil de radikaliserede innsatte nyte godt av innflytelsen andre innsatte kan ha for en rehabiliterings- og tilbakeføringsprosess (Hansen, 2019, s. 163; Hansen & Bjørge, 2020, s. 69; Hill, 2020, s. 2019), som også er grunn tanken for øvrig i Kriminalomsorgen. Denne formen for fengselsregime kan være utfordrende da det krever at mange ansatte bør ha gjennomgått opplæring i tematikken radikaliserings. Fengselsbetjenter beskriver ofte arbeidet med denne gruppen som frustrerende og de føler at de ikke har kunnskap nok til å håndtere denne typen innsatte (Hansen & Bjørge, 2020, s. 69).

En positiv effekt av spredningsmodellen på sin side kan være at innsatte ikke føler seg marginalisert som en gruppe, men blir behandlet som «alle andre» (Hill, 2020, s. 219).

3.3 Ekstreme islamister

Ekstreme islamister er villige til å bruke vold for å oppnå sine religiøse mål. Ekstreme islamister kjemper for at alle deler av samfunnet skal bygge på Koranen og at all lovgivning skal være i samsvar med en form for *sharia* – en styresett basert på en form for islamsk lovgiving (Norsk institutt for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, 2021). Ifølge ekstreme islamister er islam selv under angrep, og de ser seg selv som soldater i en åpen krig som legitimerer bruk av vold. Fienden er USA og Vest-Europa, samt deres allierte i Midtøsten (Norsk institutt for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, 2021). Religiøs terrorisme har økt sin relevans fra 1980 tallet og frem til i dag og da spesielt blant radikale og ekstreme islamister som har havnet i søkelyset for sine grufulle terrorhandlinger – som for eksempel 11. september 2001 (Hoffman, 2017).

I 2005 ble karikaturtegninger av profeten Muhammed publisert i norske aviser. Dette førte til flere voldelige demonstrasjoner gjennomført av muslimer over hele verden. Disse hendelsene er nok også en medvirkende årsak til den økende skepsisen ekstreme islamistiske grupper i Norge. Dette viser at hendelser som pågår rundt omkring i verden påvirker samfunnet og befolkningen. PST ser for eksempel en klar sammenheng med at det islamistiske ungdomsmiljøet i Norge ble mer organisert før og under Syriakonflikten (PST, 2016, s. 4).

Heldigvis har Norge få returnerte fremmedkrigere og fengslede ekstreme islamister sammenliknet med andre europeiske land men samtidig vil forbindelser mellom norske og likesinnede i Europa ha innvirkning på trusselbildet i Norge (PST, 2021, s. 21). Økt spenning mellom yttingsfrihet og det mange muslimer opplever som krenkelser av islam gjør at trusselen fra ekstreme islamister i Norge vurderes som skjerpet (PST, 2021, s. 3).

3.4 Høyreekstreme

Begrepet høyreekstremisme er en samlebetegnelse for ulike former for politisk og ideologisk ekstremisme som er knyttet til den ytterliggående høyresiden (Bjørge, 2018, s. 14). De har en ide om at stat og folk skal være en enhet og grupper som ikke regnes å tilhøre denne enheten anses som en trussel (Bjørge, 2018, s. 17). Ytre høyre er en samlebetegnelse for høyreekstremisme og høyreradikalisme. Høyreekstreme mener at demokratiet skal avvikles, at universelle menneskerettigheter ikke gjelder og vold mot fiender av folkefelleskapet er legitimt (Bjørge,

2018, s. 16; PST, 2021, s. 24). Høyre-radikale er ikke imot selve demokratiet men mener at de som styrer landet er korrupte og må erstattes. I praksis er det en glidende overgang mellom høyre-radikale og høyre-ekstreme. Hele spekteret av ytre høyre kjennetegnes av en radikal form for nasjonalisme. Det vil si at de har en idé om at nasjonen utelukkende skal bestå av «vårt folk» og at «de andre» som enten er muslimer, jøder eller folk fra andre nasjoner er en trussel og må bekjempes (Bjørge, 2018, s. 17; PST, 2021, s. 24). I Norge opplevde de høyre-ekstreme miljøene en form for kollaps etter drapet på Benjamin Hermansen i 2001. Bakgrunnen for dette var enorm forebyggende innsats fra politi og PST og en massiv fordømmelse av drapet fra samfunnet sin side (PST, 2021, s. 3). Etter 22. juli 2011 og særlig de siste årene har det vært en økning i samarbeid på tvers av landegrenser og høyre-ekstremisme har i økende grad blitt et transnasjonalt fenomen (RAN, 2019; PST, 2021, s. 3). Dette kommer spesielt til syne gjennom det høyre-ekstreme tankegodset, hvor høyre-ekstreme grupper/personer henter inspirasjoner fra hverandre og på tvers av landegrenser (PST, 2021, s. 3). Et godt eksempel på dette er Moskéangrepet på New Zealand i 2019 hvor hovedpersonen, Brenton Tarrant, beskriver at han har hentet sin inspirasjon fra terroristen Anders Behring Breivik (Ording et al., 2019). PST forventer en økt radikaliserings til høyre-ekstreme det kommende året (PST, 2021, s. 3).

3.5 Infoflyt

Formålet med infoflyt er at kriminalomsorgen og politiet skal forebygge kriminalitet og trygge samfunnet ved en systematisert og kvalitetssikret informasjonsutveksling (Justis og beredskapsdepartementet, 2015, s. 19). Informasjonsutvekslingen mellom politiet og kriminalomsorgen gjelder for saker med alvorlig kriminalitet og høy risiko. De innsatte som er registret i infoflyt systemet blir underlagt en streng kontroll og overvåkingsregime, for å forebygge rømning og planlegging av ny kriminalitet. Opplysningene vil kunne bli brukt som grunnlag for nektelse av permisjoner, prøveløslatelse og derfor påvirke progresjonen i straffegjennomføringen (Justis og beredskapsdepartementet, 2015, s. 19). Innsatte med tilhørighet til organisert kriminalitet var den første gruppen som ble registret i infoflyt, men i retningslinjene til straffegjennomføringsloven fra 2015 er terror og voldelig ekstremisme kommet inn som eget punkt (Kapittel 1B. Særlig om behandling av personopplysninger i info-flyt systemet, 2015).

3.6 Desistance

Desistance er prosessen eller rettere sagt et fokus på hvilke potensielle faktorer som bidrar til at tidligere kriminelle avstår fra å begå nye kriminelle handlinger (Maruna, 2001; Bjørge,

2015, s. 40). Gjennom å se på suksesshistorier hvor tidligere innsatte har klart å avstå fra kriminelle handlinger kan man se på hvilke faktorer som var utslagsgivende for at disse personene lyktes (Maruna & Mann, 2019; Bjørgo, 2015, s. 40). Desistanceteorien handler om å se personen og hvordan tankemønstre, identitet og selvfølelse endres i prosessen mot et liv uten kriminalitet. Den fokuserer på hvordan omgivelser og det sosiale nettverket rundt forsterker prosessen og gjør at personen klarer å få til denne permanente livsendringen (Maruna & Mann, 2016). Det er også viktig å se på hva som skiller disse personene fra de som ikke klarer å avstå fra kriminelle handlinger (Maruna & Mann, 2019, s. 6). I forhold til terrordømte har det vært en vanlig oppfatning om at «en gang terrorist», «alltid terrorist» og at den eneste måten å stanse terroraktiviteter er å sette de i fengsel eller ved at de dør (Bjørgo, 2015, s. 246).

Forskning viser at det er flere forhold som spiller inn når en voldelig ekstremist frivillig velger å forlate en radikal gruppe eller en radikal tankegang (Dalgaard-Nilsen, 2013, s. 101; Bjørgo, 2015, s. 246). Dalgaard-Nilsen (2013) beskriver tre hovedkategorier av årsaker til at voldelige ekstremister velger å forlate en ekstremistisk gruppe. Den første kategorien handler om at medlemmene i gruppen mister troen på den militante fortellingen, at påstandene om for eksempel «vi og dem» slutter å gi mening og man innser at det finnes flere sannheter og ikke bare den man blir fortalt (Dalgaard-Nilsen, 2013, s. 102). Den andre kategorien handler om at man opplever mistillit til ledelsen av gruppen man er medlem av. Personer som har forlatt ekstremistiske grupper forteller at de har opplevd å bli forlatt til seg selv når de har blitt skadet eller til og med blitt forrådt av sine egne. Både høyreekstreme og ekstreme islamister forteller om at flere og flere ledere oppleves som manipulative, feige og rett og slett inkompetente og dette har ført til at flere velger å forlate disse gruppene (Dalgaard-Nilsen, 2013, s. 102). Til slutt handler exit fra gruppene også om personlige og praktiske årsaker. Alder spiller en stor rolle og i tredve-årene tenker man mer på å skaffe seg en jobb og skaffe familie. Med alderen beskriver også mange en økt skyldfølelse da de innser hvor mye deres deltakelse i en voldelig ekstrem gruppe har påvirket familie og venner på en negativ måte (Dalgaard-Nilsen, 2013, s. 102).

Når det gjelder personer involvert i ekstremistiske grupper så beskriver forskningen en exit eller disengagement prosess som påvirkes av et samspill mellom «push and pull» faktorer. «Push» handler om negative sosiale hendelser, drivkrefter og omstendigheter som gjør det lite attraktivt å forbli et bestemt sosialt miljø. «Pull» handler om positive krefter som trekker deg i retning av et mer attraktivt alternativ (Bjørgo, 2009, s. 36:39). Dersom disse faktorene skal

benyttes aktivt i kriminalitetsforebygging, må man først kartlegge disse «push» og «pull» faktorene før man kan prøve å forsterke disse (Bjørge, 2009). Forskning på desistance har kommet frem til flere faktorer som har vist seg å være nyttige i forhold til å avstå fra kriminalitet som kan sees opp imot «push and pull» tankegangen (Maruna, 2001; Maruna & Mann, 2019). Relasjoner til andre er en viktig faktor, at man har noen som motiverer, støtter og har troen på at man kan klare å leve et kriminalitetsfritt liv. Det er viktig at menneskene man omgir seg med ser mennesket bak og ikke bare handlingen man har gjort (Maruna, 2001; Sandrup et al., 2018). En annen viktig faktor i prosessen mot et kriminalitetsfritt liv er identitet. Det vil si hvordan man ser på seg selv som person. De som har avstått fra kriminalitet har begynt å se på seg selv som en far, nabo eller eksempelvis ektemann – i motsetning til å se på seg selv som en kriminell. En ny identitet vil også medføre en ny oppførsel. (Maruna, 2001; Sandrup et al., 2018). I en prosess mot et kriminalitetsfritt liv er det også viktig at man har et samfunn å komme tilbake til og at man føler seg velkommen dit. Radikaliserte innsatte blir ofte stigmatisert av lokalsamfunnet og dette kan gjøre en tilbakeføring problematisk (Maruna, 2001; Sandrup et al., 2018). Her kan fengselsbetjenten spille en rolle – og det vil jeg drøfte i det neste kapitlet.

I dette kapitlet har jeg skrevet om radikaliseringsprosessen og gitt en kort innføring og definisjon av begrepet. Jeg har videre beskrevet hvordan en radikaliseringsprosess *kan* være ved å si litt om radikaliseringsstunellen. Jeg har rettet søkelyset mot fengselet som sårbar arena for radikaliseringsprosessen og sett på noen av faktorene som kan virke negativt og positivt i fengsel. Videre har jeg kastet et blikk på to hovedformer for voldelige ekstremistiske grupper og gitt en beskrivelse av disse. Jeg har gitt en kort innføring av inflyt systemet og til slutt har jeg skrevet om desistance teorien og hvordan den kan bidra til å gi fengselsbetjenten et mer bevisst forhold opp imot hvilke faktorer som *kan* gi god rehabilitering for innsatte.

4.0 Drøfting

Ovenfor har jeg redegjort for sentrale teorier og begreper jeg skal bruke for å svare på problemstillingen i oppgaven. I det følgende vil jeg først si litt om normalitetsprinsippet, tilbakeføringsgarantien og de velferdsstatlige tjenestene i fengsel, før jeg diskuterer hvordan tverrfaglig samarbeid kan bidra til at radikaliserte innsatte får en progresjon i straffegjennomføringen. Videre vil jeg se på hvordan relasjoner mellom innsatte og ansatte kan bidra til at radi-

kaliserte innsatte får progresjon i straffegjennomføringen og til slutt hvordan kravet om kostnadseffektivitet påvirker fengselsbetjentes forutsetninger for å gjøre en god jobb i arbeidet med radikaliserede innsatte.

Normalitetsprinsippet er en viktig del av verdigrunnlaget for kriminalomsorgen. Det innebærer at straffegjennomføringen skal så langt det er mulig være lik tilværelsen ellers i samfunnet, det er selve frihetsberøvelsen som er straffen (Meld.St.37 (2007-2008), s. 22).

Tilbakeføringsgarantien som ble presentert av regjeringen i 2008 var et virkemiddel for å styrke en koordinert innsats ovenfor straffedømte ved løslatelsen og øke de innsattes tilgang til offentlige tjenester (Snertingdal, 2019, s. 72). Domfelte/innsatte blir ikke fratatt sine borgerrettigheter. Det betyr at domfelte/innsatte skal ha mulighet til å delta i arbeid eller opplæring, har krav på helsetjenester og skal ha tilbud om kultur, tros- og livsytaktiviteter som alle andre innbyggere mens de er under straffegjennomføring (Snertingdal, 2019, s. 71).

4.1 Hvordan kan tverrfaglig samarbeid bidra til progresjon i straffegjennomføringen for radikaliserede innsatte?

I fengselet der jeg jobber har vi flere velferdsstatlige tjenester til stede, slik som skole, helse, bibliotek og prest. De velferdsstatlige tjenestene er profesjoner som ikke er ansatt av kriminalomsorgen men har en organisering og et ansettelsesforhold på utsiden (såkalt importert tjeneste), mens fengselet har ansatte som er fengselsbetjenter og verksbetjenter som er ansatt av kriminalomsorgen. Disse aktørene og profesjonene skal sammen legge til rette for at innsatte kan benytte straffegjennomføringstiden på en måte slik at de står sterkere rustet til å håndtere hverdagen etter gjennomført straff. Arbeidet er komplekst og sammensatt og avhenger av et tverrfaglig samarbeid (UNODOC, 2016).

I det fengselet jeg jobber er de ulike aktørene som nevnt ovenfor deltakere på morgenmøter og tverrfaglige møter hvor informasjonsflyten og samarbeidet oppleves som veldig godt. Nærmeste leder er også til stede slik at det kan fattes enkle beslutninger der og da dersom det trengs. Erfaringer fra denne måten å samhandle på, viser at kunnskapsutvekslingen kan gi et godt grunnlag slik at kontaktbetjenten kan gjøre en best mulig jobb i arbeidet mot progresjon og rehabilitering for innsatte (Vabø, 2014, s. 19). En kontaktbetjent er en fengselsbetjent som har ansvaret for å følge opp en eller flere innsatte gjennom straffegjennomføringen. Han/hun har den koordinerende rollen i det målrettede arbeidet med innsatte og skal sørge for at det

tverrfaglige samarbeidet blir best mulig (Storvik, 2017, s. 232). Derfor er det viktig at opplysninger om innsattes behov, problemer og ressurser som kommer frem i blant annet tverrfaglige møter blir kartlagt slik at det kan brukes i en plan som kan resultere i en mer målrettet og systematisk gjennomføring av straffegjennomføringen (Justis og beredskapsdepartementet, 2020). I tillegg finnes det også en radikaliseringskontakt på hver enhet som har et særskilt ansvar for å koordinere arbeidet opp imot radikalisererte innsatte. «Radikaliseringskontakten skal bidra med kunnskap og kompetanse i håndteringen og ha samarbeid på tvers av enhetene i kriminalomsorgen og med samarbeidende etater» (Kriminalomsorgen, 2018, s. 3).

Av aktørene i fengselet vil jeg fremheve skolen, helse og prest som strekker seg utover det som er forventet for å gi innsatte de beste forutsetninger slik at de kan leve et kriminalitetsfritt liv etter soning. Skolen skal gi kunnskap og ferdigheter som gjør den innsatte i stand til å utnytte sine evner og realisere sine mål (Meld.St.37 (2007-2008), s. 111). Vi vet av levekårsundersøkelsen at en stor del av de innsatte har avbrutt og mangelfull skolegang (Revoltd, 2014). I tillegg beskriver PST at mange personer i ekstreme miljøer i Norge har negative opplevelser som ensomhet, mangel på relasjoner og atferdsproblemer forbundet med skolegang (PST, 2016; PST, 2019). Til tross for dette er min erfaring at innsatte i denne kategorien verdsetter skolen veldig høyt. Slik jeg ser det har det sammenheng med hvordan skolen er organisert i fengsel, med mye mindre klasser og flere lærere per elev. Målet med skole eller utdanning er også viktig i forhold til å skaffe seg en jobb etter løslatelse, ha et normalt liv og klare seg selv (UNODOC, 2016, s. 122). Mange innsatte har familie og barn som de skal forsørge og dersom man har utdanning eller kurs å vise til, kan det gjøre det lettere for innsatte å holde seg unna kriminalitet (Bjørøgo, 2015). Dette kan være med på å skape en endring i form av uformell kontroll fra familie og kollegaer. I tillegg får man rutineaktiviteter og struktur i hverdagen og identitet som familiemann eller «good worker» som kan gi en større tilknytning til samfunnet og man får mulighet til å bidra til felleskapet (Laub & Sampson, 2001; Maruna 2001; UNODOC, 2016, s. 78). Utdanning vil da kunne fungere som en «pull» faktor da tanken om å få seg en jobb og kunne forsørge familien sin etter løslatelse vil gi innsatte motivasjon og trekke han/hun i en positiv retning og bort fra kriminalitet (Bjørøgo, 2009). Slik sett vil skole være et viktig bidrag til å sørge for desistance (jf. Kapittel 3) – motstandsdyktighet mot ny kriminalitet for innsatte.

Radikalisererte innsatte får skoletilbud på lik linje som alle andre innsatte men erfaringsvis kan infoflytssystemet kan gi begrensninger i forhold til skolegang. Eksempler gjennom årene har

vist at dersom innsatte søker på nettsider på skolenettverket som kan forbindes med radikalisme, mister man automatisk skoleplassen sin. En annen utfordring som fengselet har erfart, er at enkelte radikalisererte innsatte blir soningsoverført oftere enn andre og mister med det kontinuiteten i skolearbeidet. Det kan være uheldig i forhold til en plan som er lagt for et videre utdanningsløp, da den innsatte må «begynne på nytt» i et annet fengsel. Det kan selvsagt være mange grunner til at den innsatte må overføres, men stadig avbrudd i en påbegynt skolegang vil uansett være med på å bremse progresjonen i straffegjennomføringen.

Helseavdelingen i fengselet er en god ressurs som består av en håndfull ansatte. Legen kommer bare to ganger i uka og dette kan by på noen utfordringer, men med et sykehus rett i nærheten og flinke sykepleiere så løses de fleste utfordringer godt. Samarbeidet med helse og fengselet er stort sett bra. I de tilfellene hvor man ikke er enige så handler dette om sikkerhetsrisikoen versus nødvendigheten av at en innsatt for eksempel må ut på en fremstilling til for eksempel sykehus. I forbindelse med alle utganger fra fengselet blir det laget en risikoanalyse som sier noe om hvilken sikkerhetsrisiko den innsatte vil utgjøre for samfunnet ved en eventuell rømming. PST har mulighet til å påvirke disse avgjørelsene gjennom infoflyt systemet (Justis og beredskapsdepartementet, 2020). I enkelte tilfeller har jeg erfart at innsatte ikke har blitt fremstilt til sykehus med bakgrunn i informasjon som kommer fra politi eller PST. Dette vil da kunne bidra negativt for progresjonen til den innsatte.

Snertingdal (2019) hevder at det å sitte i fengsel gir andre forutsetninger for å få tilgang til de velferdsstatlige tjenestene (Snertingdal, 2019, s. 76). Sett i lys av dette kan straffegjennomføringen for radikalisererte innsatte oppleves tyngre enn nødvendig – eksempelvis dersom en ikke får fremstilling for legebesøk – og kan vanskeliggjøre en videre progresjon når slike avgjørelser blitt tatt. Selv om de innsatte skal ha samme rettigheter som innbyggere ellers i samfunnet så er erfaringen at hensynet til samfunnets sikkerhet ofte går foran den innsattes rettigheter. Erfaringsvis skaper slike situasjoner også frustrasjon for ansatte i helseavdelingen da de føler at de ikke gjør en god jobb i forhold til de innsatte. I slike tilfeller er det viktig at fengselet og helseavdelingen lytter til hverandre og samarbeider slik at man får en felles forståelse for hvorfor en slik avgjørelse blir tatt. Dette skaper betingelser for gjensidig læring som er viktig i en organisasjon som behandler mennesker (Vabø, 2014, s. 19).

Alle innsatte skal ha like muligheter for praktisering av sin tro eller sitt livssyn. Denne rettigheten er i tråd med internasjonale konvensjoner og nedfelt i straffegjennomføringslovens § 23 om religion og livssyn (Meld. St. 37 (2007-2008), s. 118). I det fengselet jeg jobber holder

presten gudstjenester på både norsk og engelsk for alle innsatte. Presten bidrar også i samtaler med innsatte dersom det er behov for dette. Jeg erfarer at fengselet må bli bedre på å legge til rette for religionsutøvelse i fengslet fordi det er en viktig del av manges innsattes identitet og hverdag. Mange radikalisererte innsatte bruker religion for å rettferdiggjøre voldshandlingene sine og gjennom bønn og underkastelse søker de tilgivelse for disse handlingene (UNODOC, 2016, s. 84; Maruna et al., 2006, s. 177). Jeg har erfart at denne gruppen innsatte ofte intensiverer religionsutøvelsen sin når de kommer i fengsel. Dette gjelder i stor grad de ekstreme islamistene og ikke så mye de høyreekstreme. Hansen (2019) beskriver at underkastelsen til islam som religion er en måte å håndtere soningen på, forsøke å skaffe seg et felleskap, håndtere midlertidig soningens lidelser og forberede livet etter soning (Hansen, 2019, s. 257). Dette betyr at religionsutøvelse i fengsel er viktig for en del radikalisererte innsatte og anvendt på rett måte kan religion være med på å fremme innsattes progresjon i straffegjennomføringen (Hansen, 2019). Forskning viser at det generelt er lite kunnskap om islam blant muslimske innsatte i norsk fengsler (Hansen, 2019, s. 255). Slik jeg ser det bør presten, i samarbeid med fengselet, skaffe en imam som kan gjennomføre fredagsbønn. Imamen kan fungere som en rettesnor for de innsatte og en guide for de ansatte, som igjen kan senke skuldrene i møte med innsattes utøvelse av religiøsitet (Hansen, 2019, s. 167). I tillegg bør fengselet tilrettelegge for bønn, faste og andre religiøse begivenheter – på lik linje med de som tilbys eksempelvis kristne i norske fengsler. På den måten kan fokuset på islam bli snudd til noe positivt og ifølge Hansen (2019) kan dette igjen brukes i en deradikaliseringssammenheng (Hansen, 2019, s. 257).

I tillegg til samarbeidspartnere i fengsel skal kriminalomsorgen også samarbeide med etater utenfor fengselet. Dette kan eksempelvis være hjemkommuner, barnevern, NAV, familie og venner av radikalisererte innsatte. Erfaringsvis er disse samarbeidspartnere ikke like lett å komme i kontakt eller oppnå et samarbeid med. Noe av grunnen til det kan være at de ikke har sitt daglige virke i fengsel og ikke har den samme kontakten med kriminalomsorgen som for eksempel de innleide tjenestene. Min erfaring med flere av disse aktørene er at de synes fengselssystemet er tungvint og vanskelig. De mener for eksempel at det er vanskelig å få tak i rette personer, det er en lang prosess med å bestille besøk og det er vanskelig å få gjennomført samtaler og møter på grunn av sikkerhetsmessige hensyn. I forhold til Politiet og PST så er ikke dette et problem da de stort sett kommer og går som de vil. Det jeg vil frem til er at fengslets erfaringer med tverrfaglig samarbeid er godt med de aktørene som er inne i fengsel mens de aktørene som befinner seg på utsiden er mindre bra. Selvsagt er det variasjoner her

og det er mange variabler som spiller inn, men slik jeg ser det er det rom for stor forbedring. Et godt samarbeid også her hadde gitt radikalisererte innsatte en større mulighet til progresjon og tilbakeføring dersom man hadde fått de eksterne aktørene på banen tidlig i straffegjennomføringen (Snertingdal & Bakkeli, 2013).

I det følgende har jeg sett på hvordan samarbeidende tjenester innad og utenfor fengsel kan spille en rolle i forhold til radikalisererte innsattes progresjon og tilbakeføring. Videre vil jeg se på hvordan relasjoner mellom innsatte og ansatte kan være med på å fremme en bedre progresjon i straffegjennomføringen til radikalisererte innsatte. Jeg vil spesielt trekke frem kontaktbetjentarbeid, dynamisk sikkerhet og kunnskap som viktige faktorer i dette arbeidet.

4.2 Hvordan kan relasjoner mellom innsatte og ansatte bidra til at radikalisererte innsatte får en progresjon i straffegjennomføringen?

I denne delen vil jeg rette søkelyset på hvorvidt relasjoner mellom innsatte og ansatte kan bidra til progresjon i straffegjennomføringen for radikalisererte innsatte. Jeg vil starte med å definere dynamisk sikkerhet, så vil jeg si litt om fengselsbetjentens oppgave som kontaktbetjent og hvordan den rollen kan brukes for å skape en god relasjon til innsatte. Videre vil jeg diskutere hvorfor dynamisk sikkerhet og kunnskap er viktige faktorer i arbeidet med progresjon hos radikalisererte innsatte.

Relasjoner med innsatte er en del av den dynamiske sikkerheten og FNs kontor for narkotika og kriminalitet definerer den slik;

Sikkerhet er også avhengig av oppmerksomme ansatte som samhandler med og kjenner sine innsatte, ansatte som utvikler positive ansatt- innsatt - forhold, ansatte som har en bevissthet om hva som foregår i fengselet; rettferdig behandling og trivselsfølelse blant innsatte og ansatte som sørger for at innsatte holder seg opptatt med konstruktive og meningsfulle aktiviteter som bidrar til deres fremtidige reintegrering til samfunnet. (UNODOC, 2015, s. 29).

Etter mange år som fengselsbetjent har jeg erfart at kontaktbetjentarbeidet er et godt verktøy for å skape en god relasjon mellom ansatte og innsatte. Kontaktbetjentrollen er en fin innfallsvinkel til å innlede en samtale, man presenterer seg som kontaktbetjent og så er praten i gang. Erfaringer fra fengselet der jeg jobber viser imidlertid at enkelte radikalisererte innsatte ikke ønsker å snakke med betjentene. En av grunnene kan være at denne gruppen innsatte har hatt en vanskelig oppvekst preget av blant annet tilpasningsproblemer, utenforskap og sviktende

omsorgspersoner (PST, 2016; PST, 2019). Med bakgrunn i dette kan innsatte ha liten eller ingen tillit til hjelpeapparatet. Samtidig har ansatte i kriminalomsorgen en dobbeltrolle ovenfor innsatte som kan være med på å forsterke denne mistilliten. Nymo (2019) beskriver dette på følgende måte: «... å være fengselsbetjent er å være både medmenneske og kontrollør, vokter og hjelper. I det ene øyeblikket blir den innsatte strippet av den samme betjenten som han i neste øyeblikk skal snakke fortrolig med om utfordringer i eget liv» (Nymo, 2019, s. 340). Min erfaring er at dersom man viser at man er oppriktig interessert i å hjelpe innsatte og yter det lille ekstra for å få dette til, så klarer man å skape relasjoner med de fleste innsatte. Vabø beskriver at det emosjonelle arbeidet handler om å bruke seg selv som instrument (Vabø, 2014, s. 40).

Et eksempel fra fengselet jeg jobber i er en ansatt som har tatt fordypningsfag i radikaliserings- og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen for å øke sin kunnskap om tematikken. Dette gjorde han bedre rustet til å håndtere radikaliserede innsatte og etter hvert fikk han tillit og en god relasjon til den innsatte han var kontaktbetjent for – en innsatt dømt for fremmedkrigeraktivitet. Måten den ansatte behandlet den innsatte på, ved å se innsatte som det mennesket han var, og ikke det «monsteret» som media fremstilte han som, bidro til at den innsatte begynte å se på seg selv som en far og ektemann i stedet for en kriminell. Endringen i innsattes oppførsel førte også til at andre innsatte turte å snakke med den tidligere fremmedkrigeren. Dette er et godt eksempel på hvordan gode relasjoner bidrar til å styrke den dynamisk sikkerheten på en avdeling. Videre er motivasjon og identitet er blant annet viktige faktorer opp imot arbeidet mot desistance (jf. Kapittel 3) – motstandsdyktighet mot ny kriminalitet for innsatte.

Erfaringsvis er ikke alle fengselsbetjenter like og det ikke gitt at de utfører jobben sin like godt som beskrevet i eksemplet over. Vabø (2014) skriver at det vil variere fra person til person hvordan den enkelte jobber med seg selv for å tilegne seg ferdigheter de kan anvende for å forme reaksjoner og takle vanskelige arbeidssituasjoner (Vabø, 2014, s. 39). Jeg har erfart at enkelte fengselsbetjenter vegrer seg for å snakke med radikaliserede innsatte fordi de mener at de har for liten kunnskap om tematikken og noen opplever det også som litt skummelt med disse «IS-folka» og velger i noen tilfeller å unngå denne gruppen innsatte. Negative erfaringer med å takle utfordringer fører til at man kvier seg eller forskanser seg for å gå inn i liknende situasjoner, mens positive erfaringer gir mestringsfølelse og tro på at en kan klare det

(Vabø, 2014, s. 39). Poenget mitt er at dersom fengselsbetjenter har god kunnskap, slik eksemplet over viser, vil det være enklere å gjøre en god jobb som kontaktbetjent. Dette gjelder all kontaktbetjentarbeid og ikke bare i forhold til radikaliserede innsatte.

Kontaktbetjenten har ansvaret for å følge opp den innsatte i det daglige gjennom hele straffegjennomføringsperioden (Storvik, 2017, s. 232). Dette betyr ikke at den ansatte har ansvaret for å gjøre all jobben alene. Stortingsmelding 37 beskriver at den innsatte selv skal være en aktør i sitt eget liv, både under og etter straffegjennomføringen (Meld.St.37 (2007-2008), s. 20). Det betyr at den innsatte selv skal bidra og gjøre en egen innsats for å kunne leve et kriminaltetsfritt liv etter straffegjennomføringen. Dette krever at innsatte har et eget ønske om å gjøre noe med sin situasjon. Det er ikke gitt at radikaliserede innsatte ønsker å gå bort i fra sin politiske, religiøse eller ideologiske overbevisning og det er heller ikke et mål fra kriminalomsorgen sin side (KRUS, 2016, s. 9). Alle innsatte har lov til å ha meninger om politikk, religion og ideologier, men i rehabiliteringsøyemed handler det om å motivere de slik at de avstår fra voldshandlinger forbundet med dette. Et hjelpemiddel som kan brukes for å legge til rette for at vedkommende kan begynne å reflektere over sin situasjon og til selv å ta ansvar for endring av u hensiktsmessig adferd, er MI, som betyr motiverende samtale (Fjærestad og Allaso, 2006, s. 188). MI handler om å vise empati, ha en støttende holdning og utforskende stil. Dette er avgjørende for om klienten åpent vil være i stand til å finne løsninger på egne problemer (Fjærestad og Allaso, 2006, s. 188). Så lenge den innsatte er villig til å ha en dialog om sin overbevisning og ideologi, er det mulig å drive påvirkningsarbeid og endringsarbeid (Owe, 2018). I samtaler må fengselsbetjenten møte de radikaliserede innsatte på deres premiser og med respekt. Det går an å diskutere ideologi eller religion med innsatte uten å være enig (Hill, 2015). I samtaler med radikaliserede innsatte bør man ikke belære de om hva som er rett og galt, det kan føre til en motsatt effekt ved at «oss og dem» faktoren forsterkes og innsatte ender opp med å bli mer radikaliseret enn de var i utgangspunktet (Hill 2015, s. 220).

For å kunne starte opp et endringsarbeid er det viktig at opplysninger innhentes slik at innsatte kan bli kartlagt. Arbeidet for å kartlegge innsattes behov og utfordringer opp imot progresjon og tilbakeføring, må i det enkelte tilfellet «skreddersys». Bjørgo (2011) beskriver dette på en god måte at når årsakene til radikaliseringen er sammensatt må også forebyggingstiltakene være det, «one size does not fit them all» (Bjørgo, 2011, s. 1). En metode for å kartlegge behov hos innsatte er å utarbeide en fremtidsplan og eller individuell plan. Fremtidsplan er betegnelsen på det planarbeidet kriminalomsorgen tilbyr innsatte i forbindelse med en målrettet straffegjennomføring. (Storvik, 2017, s. 234). Planen nedtegnes i et dokument og er frivillig

for innsatte. Fremtidsplanen er et hjelpemiddel til å formulere behov, ønsker og mål under straffegjennomføringen (Storvik, 2017, s. 234). En individuell plan kan utarbeides til de som har behov for langvarige og koordinerte helse -og omsorgstjenester, dersom den innsatte selv ønsker det (Storvik, 2017, s. 235-236). I løpet av kartleggingen bør man ha som målsetting å finne faktorer som kan forebygge eller stoppe en allerede påbegynt radikaliseringsprosess (KRUS, 2016, s. 57; Bjørgo, 2015). Såkalte «push and pull» faktorer (Bjørgo, 2009, s. 36:39). Personer som blir medlemmer i voldelige ekstremistiske grupper gjør dette av mange ulike årsaker og det kan være vanskelig å finne én hovedårsak eller faktor som førte til at de valgte å bli med i en slik gruppe. Det er heller ikke de samme faktorene som fikk de inn som gjør at de velger å gå ut igjen (Bjørgo, 2011, s. 10). Dersom man kan kartlegge en eller flere av disse faktorene som var utslagsgivende for at man valgte en ekstremistisk voldelig livsstil så vil det være mulig å beskrive hvilke tiltak som skal iverksettes i forhold til en rehabiliteringsprosess og progresjon hos den innsatte. Dette er også i tråd med desistance teorien beskrevet i kapittel 3.

Fremtidsplanen danner videre utgangspunktet for utarbeidelse av en oppfølgingsplan. Denne planen skal bidra til at kriminalomsorgen kartlegger og vurderer risiko og sårbarhetsfaktorer. Planen skal videre sikre at det blir iverksatt nødvendige tiltak under straffegjennomføringen slik at en løslatelse kan skje forsvarlig. Planen skal også sikre samhandling med politi, PST og andre relevante samarbeidspartnere. Utarbeidelse av oppfølgingsplanen skjer uten den innsattes medvirkning (Kriminalomsorgen, 2018, s. 5).

I det følgende har jeg sett på hvordan relasjoner mellom innsatte og ansatte kan være med på å fremme en bedre progresjon i straffegjennomføringen til radikaliserede innsatte. Jeg har også sagt noe om hvordan kontaktbetjentarbeid, dynamisk sikkerhet og kunnskap kan være viktige momenter som påvirker arbeidet med progresjon og rehabilitering av radikaliserede innsatte.

4.3 Hvordan påvirker kravet om kostnadseffektivitet fengselsbetjenters forutsetninger for å gjøre en god jobb i arbeidet med radikaliserede innsatte?

I de forrige delene av kapittel 4 har jeg diskutert hvordan fengselsbetjentene og samarbeidspartnere kan bidra slik at radikaliserede innsatte får en progresjon i straffegjennomføringen sin. Videre skal jeg se på ABE reformen som er en faktor på samfunns og strukturnivå som påvirker fengselsbetjentenes forutsetninger for å lykkes i arbeidet med denne grunnen innsatte.

Erna Solbergs regjering innførte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) fra budsjettåret 2015. Poenget med reformen var å sikre en mer statlig effektiv drift ved å kutte 0,5 prosent av driftsutgiftene årlig. Fafo gjennomførte i 2017 en undersøkelse av ABE-reformen på vegne av LO Stat. De ville undersøke hvilke konsekvenser reformen fikk for de offentlige virksomhetene. Undersøkelsen viste blant annet at de mest brukte tiltakene for å håndtere ABE-reformen i statlige virksomheter er ansettelsesstopp og omorganisering. Dette fører til færre ansatte på jobb og økt arbeidsmengde (Oppegaard & Seip, 2019, s. 1, 8). Dette stemmer godt med min erfaring fra det fengselet jeg jobber i. Vi har i de siste årene hatt flere omorganiseringer i tillegg til store budsjettkutt og ettersom den største utgiftsposten på fengselet er lønn så er det her pengene spares inn. Dette løses blant annet ved at stillinger blir stående vakante når ansatte slutter eller at langtidsfravær ikke dekkes opp. Jeg jobber med bemanning og opplever nesten daglig at det er for lite ressurser til å gjennomføre de oppgavene vi er satt til å gjøre. Økt arbeidsmengde fører til mindre tilstedeværelse i fellesskapet, mindre tid til samtaler og oppfølging av innsatte og den dynamiske sikkerheten blir dårligere. I Basra et al. (2016) sin rapport nevnes god bemanning som en viktig faktor for å unngå fengselsradikalisering (Basra et al., 2016; UNODOC, 2015, s.29). Samtidig beskriver kriminalomsorgen dynamisk sikkerhet som en av de viktigste virkemidlene i forhold til rehabilitering og reintegrering av radikaliserede innsatte (Kriminalomsorgen, 2015). Med bakgrunn i dette kan man si at innføringen av ABE-reformen har vært skadelig for kriminalomsorgen og at det potensielt sett også utfordrer rehabilitering av (radikale) innsatte.

En viktig faktor på veien til et kriminalitetsfritt liv er at innsatte har gode relasjoner med mennesker som motiverer, støtter de på veien og som har troen på at man kan klare å leve et liv uten kriminalitet (Maruna, 2001). Dette oppnår man gjennom samtaler med innsatte og erfaring tilsier at det tar ekstra lang tid med denne gruppen. På fengselet jeg jobber opplever man at samtaler blir prioritert bort på grunn av mangel på personell. Det vil si at noe av det viktigste arbeidet som gjøres opp imot radikaliserede innsatte reduseres eller blir utført på en dårligere måte enn før. Slik jeg ser det kan dette være med på å svekke innsattes evne til å oppnå progresjon i straffegjennomføringen.

Snertingdal (2019) beskriver i sin forskning; at mindre ressurser kan medføre mindre tid til hver enkelt innsatt som igjen vil påvirke kvaliteten på arbeidet som utføres. Effektivitetskravene kan dermed være en større trussel mot betjentenes arbeidsoppgaver og på den måten presse de de inn i rene vokteroppgaver (Snertingdal, 2019, s. 81). Dette kan føre til at den

dynamiske sikkerheten, mellom innsatte og ansatte blir redusert til et minimum og videre øke faren for ytterligere radikaliserings i fengsel (UNODOC, 2015, s, 29; Hansen, 2019; Hill, 2020).

Etter 19 år som fengselsbetjent er det fortsatt relasjoner og samhandling med innsatte som gir meg motivasjon til å reise på jobb. Det å kunne bidra til at man faktisk utgjør en forskjell for et annet menneske er viktig for meg. I følge Vabø (2014) opplever ansatte som trives å jobbe med mennesker det givende å ha et yrke der en kan gjøre en forskjell i andre menneskers liv. Det gir tilfredshet og yrkesstolthet å kjenne på at man behersker kunsten å påvirke andre mennesker (Vabø, 2014, s. 38). Poenget mitt er at dersom den medmenneskelige kontakten med innsatte blir redusert til et minimum så kan det i verste fall påvirke ansatte slik at gleden og motivasjonen fengselsbetjenter opplever av å være på jobb kan svekkes.

5.0 Avslutning

Trusselbildet samfunnet står ovenfor gjør radikaliserings til et dagsaktuelt tema. Kriminalitet utført av voldelige ekstremister og ekstremistiske grupper påvirker samfunnet på mange måter og har et stort skadepotensial (KRUS, 2016). Norge har fått et økt fokus på radikaliserings da denne gruppen innsatte utgjør en høy risiko og kriminalomsorgen har en viktig rolle i å forebygge og avdekke radikaliserings i fengsel. I oppgaven har jeg fokusert på hvordan fengselsbetjenten kan bidra slik at radikaliserings innsatte får progresjon i straffegjennomføringen. Jeg drøftet tre delspørsmål for å gi svar på problemstillingen; først så jeg på hvordan tverrfaglig samarbeid kan bidra til en bedre progresjon for radikaliserings innsatte. Videre drøftet jeg hvorvidt relasjoner mellom ansatte og innsatte kan gi en bedre progresjon for innsatte og til slutt tok jeg for meg hvordan kravet om kostnadseffektivitet kan påvirke fengselsbetjentes forutsetninger for å gjøre en god jobb i arbeidet med radikaliserings innsatte.

Jeg har kommet fram til at de viktigste faktorene for å oppnå progresjon og tilbakeføring for radikaliserings innsatte, er gode relasjoner mellom ansatte og innsatte og at betjentene har kunnskap om tematikken radikaliserings. Samtidig har jeg også sett at samarbeid og kommunikasjon mellom interne og eksterne samarbeidspartnere er essensielt i forhold til hvor god progresjon den innsatte faktisk får. Kriminalomsorgen sier dette selv på en god måte «godt tilbakeføringsarbeid i kriminalomsorgen er en systematisk kombinasjon av endringsarbeid og forvaltningsarbeid» (Kriminalomsorgen, 2020).

Helt til slutt vil jeg nevne at i arbeidet med radikalisererte innsatte er det viktig at man ikke gjør temaet vanskeligere enn det er og at det gode arbeidet som gjøres i det daglige arbeidet med innsatte også har relevans for radikalisererte innsatte. Det er også viktig å tenke på at det er heldigvis kun et fåtall som blir radikalisert som faktisk ender opp med å bli voldelige ekstreme (UNODC, 2016 s. 2).

6.0 Litteraturliste

- Alonso, R., Bjørgo, T., Della Porta, D., Coolsaet, R., Khosrokhavar, F., Lohlker, R., Ranstorp, M., Reinares, F., Schmid, A. P., Silke, A., Taarnby, M. & de Vries, G. (2008). *Radicalisation processes leading to acts of terrorism: A concise report prepared by the European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation*. <https://lib.ugent.be/catalog/pug01:446365> [20 sider]
- Asrori, S., Jamilah, J, Ismail, M. (2019). The challenge of Radicalisation an Deradicalisation in Prison: A Review on Social Dynamics Prison Officers an Terrorist Inmates. Univeristas Islam Negeri Syarif Hidayatullah Jakarta, Indonesia. https://epost.tele-nor.no/?_task=mail&_action=get&_mbox=INBOX&_uid=84486&_token=wLiq3SztEjdG2vcU2jk8rKmjj1RH127n&_part=2.4 [8 sider]
- Basra, R., Neumann, P. R. & Brunner, C. (2016). *Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus*. International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. <https://icsr.info/2016/10/11/new-icsr-report-criminal-pasts-terrorist-futures-european-jihadists-new-crime-terror-nexus/> [54 sider]
- Bjørgo, T. (2009). *Processes and disengagemnet from violent groups of the extreme right*. T. Bjørgo & J.Horgan (Red.)
- Bjørgo, T. (2011). Dreams and disillusionment: Engagement in and disengagement from militant extremist groups. *Crime, Law and Social Change*, 55(4), 277-285. https://epost.tele-nor.no/?_task=mail&_action=get&_mbox=INBOX&_uid=84328&_token=UG-MjVttDuv6TqSXuE4Guj711viXS24bl&_part=2
- Bjørgo, T., Døving, C. A., Emberland, T., Gjelsvik, I. M., Hanshuus, B. P. (2018). *Høyreekstremer i Norge. Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. T. Bjørgo (Red)
- Bjørgo, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Universitetsforlaget. [289 sider]
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving (7.utg.)*. Oslo: Gyldendal akademisk. [Kap. 1-3, 7-10, 12-13 (157 s.)]
- Dalgaard-Nielsen, A. (2013). Promoting exit from violent extremism: Themes and approaches. *Studies in Conflict & Terrorism*, 36(2), 99-115. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2013.747073> [17 sider]
- Das Neves, P., Liberado, P. & Reis, S. (2019). *Understanding radicalisation, dynamic security and intelligence in prisons*. (S.24-28) <https://justice-trends.press/understanding-radicalisation-dynamic-security-and-intelligence-in-prisons/>

- Fjærestad, K. & Alasso, T. B. (2006). Motiverende samtale (MI). Innovasjon av en samtaleform. <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/160534/Motiverende%20samtale.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [5 sider]
- Hansen, D. (2019). Forebygging av radikaliserings i fengsel. I G. Heierstad & S. Lid (Red.), *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme* (s. 153-173). Gyldendal. [22 sider]
- Hansen, D. (2019). Radikaliserings i fengsel. I K. Westrheim & H. M. K. Eide (Red.), *Kunnskapsbasert straffegjennomføring i kriminalomsorgen i Norge* (s. 244-260). Fagbokforlaget. [16 sider]
- Hansen, D., & Bjørger, T. (2020). Extremist offender management in Norway. I R. Basra & P. Neumann, *Extremist Offender Management in Europe: Country Reports* (s. 65-76). Hentet fra <https://icsr.info/2020/07/27/extremist-offender-management-in-europe-country-reports/> [12 sider]
- Hill, G. (2020). *Prevention of Radicalisation to Terrorism in Prisons: A practical Guide*. Handbook of terrorism prevention and preparedness. Chapter 8. <https://icct.nl/app/uploads/2020/12/Handbook-Ch-8-Schmid-Gary-Hill-FINAL-11-12-2020.pdf>
- Hoffman, B. (2017). *Inside terrorism* (3. utg.). Columbia University Press. [331 sider]
- Justis og- beredskapsdepartementet (2015). INFOFLYT. Informasjonsutveksling mellom politiet og kriminalomsorgen I saker med alvorlig kriminalitet og høy risiko. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/dokumenter/rapporter/2012/infoflyt-rapport_2012.pdf?id=2309098
- Justis og- beredskapsdepartementet (2020). Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>
- Justis og- beredskapsdepartementet (2002) Rundskriv Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Retningslinjer for kontaktbetjentarbeidet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-ksf-02--2002/id109082/>
- Kriminalomsorgens hjemmeside. <https://www.kriminalomsorgen.no/>
- Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter. (2016). *Radikaliserings og voldelig ekstremisme. Håndbok for ansatte i kriminalomsorgen med særskilt fokus på håndtering i fengsel*. https://www.researchgate.net/publication/319422604_Radikaliserings_og_voldelig_ekstremisme_-_handbok_for_ansatte_i_kriminalomsorgen_med_saerskilt_fokus_pa_handtering_i_fengsel
- Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter. (2021). Emnebeskrivelse. KRUS3201 *Radikaliserings og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen*. <https://www.krus.no/krus3201-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-i-kriminalomsorgen.6336151-537912.html>

- Kriminalomsorgen. (2018). Forebygging og håndtering av radikaliserings og voldelig ekstremisme i kriminalomsorgen. Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, utarbeidet 11.12.2018
<https://www.kriminalomsorgen.no/getfile.php/4356263.823.7tik77amzntps/Retningslinjer+for+forebygging+og+h%C3%A5ndtering+av+radikalisering+og+voldelig+ekstremisme+i+kriminalomsorgen.pdf>
- Kriminalomsorgen årsrapport. (2020). https://www.regjeringen.no/contentassets/b04b5cf8bb32490c990a82fd90fa05a0/arsrapport_kdi_2020.pdf
- Laub, J.H. & Sampson, R. J. (2001). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Mandel, D. R. (2009). Radicalization: what does it mean? I T. M. Pick, A. Speckhard & B. Jacuch (Red.), *Home-grown terrorism: understanding and addressing the root causes of radicalisation among groups with an immigrant heritage in Europe* (s. 101-113). Amsterdam: IOS Press. [12 sider]
- Maruna, S. (2001) *Making Good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*, American Psychological Association Books: Washington DC
- Maruna, S., Wilson, L. & Curran, K. (2006) *Why God Is Often Found Behind Bars: Prison Conversions and the Crisis of Self-Narrative*. *Research in Human Development*, 3(2&3), pp. 161-184. <https://www.capitalmass.org.uk/perch/resources/files/why-god-is-often-found-behind-bars.pdf>
- Maruna, S. & Mann, R. (2019). Reconciling 'Desistance' and 'What Works'. HM Inspectorate of Probation. *Academic Insights 2019/1*
<https://www.justiceinspectores.gov.uk/hmiprobation/wp-content/uploads/sites/5/2019/02/Academic-Insights-Maruna-and-Mann-Feb-19-final.pdf>
- Meld. St. 12 (2014-2015). Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-2014-2015/id2356059/>
- Meld. St. 37 (2007-2008) (2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Det kongelige justis og politidepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d064fb36995b4da8a23f858c38ddb5f5/no/pdfs/stm200720080037000ddd-pdfs.pdf>
- Meld. St. 39 (2020-2021). *Kriminalomsorgen – fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-39-20202021/id2861926/>
- Norsk institutt for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. (2021) Plattform.no
<https://www.plattform.no/>

- Nymo, K. (2019). Fengselsbetjent i dag – og i morgen. I K. G. Westrheim & H. M. K. Eide (Red.), *Kunnskapsbasert straffegjennomføring i kriminalomsorgen i Norge* (s. 332-339). Bergen: Fagbokforlaget. [7 s.]
- Oppegaard, S., & Seip, Å., A., (2019). ABE -reformen i staten: *Avbyråkratisering og effektivisering gjennom budsjettkutt*. <https://www.fafo.no/images/pub/2019/191119-ABE-reformen-faktaflak.pdf>
- Ording, O., Kolberg, M., Randen, A., Rognsvåg, S., Hansen, A. J. (2019). New Zeland-terroren: Antatt gjerningsmann referere til Breivik i manifest. NRK Urix. https://www.nrk.no/urix/new-zealand-terroren_-antatt-gjerningsmann-refererer-til-breivik-i-manifest-1.14474279
- Owe, J. R. (2018). Dialog som verktøy i det forebyggende arbeidet. E. Reiss & L. Noor (Red.), *Radikalisering. Fenomen og forebygging*. (s. 175-185). Minotenk/Frekk forlag [10 s.]
- Politiets sikkerhetstjeneste (2016). Temarapport: *hvilken bakgrunn har personer som frekventer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?* https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/norsk_radikaliseringprosjektets-rapport_ugradert.pdf
- Politiets sikkerhetstjeneste (2019). Temarapport: *hvilken bakgrunn har personer i høyreekstreme miljøer i Norge?* https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/temarapport_pst_-hvilken-bakgrunn-har-personer-i-hoyreekstreme-miljoer-i-norge.pdf
- Politiets sikkerhetstjeneste (2021). *Nasjonal trusselvurdering 2021*. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>
- Pratt, J. (2008). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism. *The British Journal of Criminology*, 48(2), 119-137. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm072> [38 s.]
- Precht, T (2007). *Homegrown terrorism and Islamsist radicalisation in Europe. From conversion to terrorism*. Research report from the Danish Ministry of Justice. (1-98) https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2011/2007/Home_grown_terrorism_and_Islamist_radicalisation_in_Europe_-_an_assessment_of_influencing_factors_2_.pdf [98 s.]
- Radicalisation Awareness Netork (RAN), (2019). *Far- right Extremism: A practical Introduction*. [ran factbook islamist extremism december 2019 en.pdf](https://www.ranfactbook.org/far-right-extremism-december-2019-en.pdf)
- Regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (2014). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/id762413/>
- Reiss, E. (2018). Radikalisering, ekstremisme og terror. E. Reiss & L. Noor (Red.), *Radikalisering. Fenomen og forebygging*. (s. 60-73). Minotenk/Frekk forlag [13 s.]

- Revoll, M. K. (2014) *Innsattes levevilkår. Før, under og etter soning*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachement/244272?_ts=150b2db02c8
- Sandrup, T., Weiss, N., Skiple, A., Hofoss, H. (2018). *Radikalisering. En studie av mobilisering, Forebygging og rehabilitering*. E. Hofoss (Red.) Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://www.ffi.no/publikasjoner/arkiv/radikalisering-en-studie-av-mobilisering-forebygging-og-rehabilitering>
- Snertingdal, M. I. (2019). Velferdstatlige tjenesters organisering i kriminalomsorgen og et nesten 50 år gammelt essay. I K. G. Westrheim & H. M. K. Eide (Red.), *Kunnskapsbasert straffegjennomføring i kriminalomsorgen i Norge* (s. 70-83). Bergen: Fagbokforlaget. [13 s.]
- Snertingdal, M. I. & Bakkeli, V. (2013). *Tre sårbare overganger til bolig: En kunnskapsoppsummering* (Fafo -rapport 2013:53). Fafo. <https://www.fafo.no/images/pub/2013/20343.pdf>
- Straffegjennomføringsloven (2002). Kapittel 1B. Særlig om behandling av personopplysninger i infolyt-systemet. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-05-18-21#KAPITTEL_3
- Storvik, B. L. (2017) *Straffegjennomføring* (3. utg). Oslo: Cappelen Damm AS
- United Nations Office on Drugs and Crime (2015). *Dynamic Security and Prison Intelligence*. Criminal Justice handbook series. (1-68) https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Handbook_on_Dynamic_Security_and_Prison_Intelligence.pdf. [68 s.]
- United Nations Office on Drugs and Crime (2016). *Management of Violent Extremist Prisoners and The Prevention of Radicalization to Violence in Prisons*. Criminal Justice handbook series. (41-141). https://www.unodc.org/documents/brussels/News/2016.10_Handbook_on_VEPs.pdf [100 s.]
- Vabø, M. (2014). *Bakkebyråkratiet - der emosjonelt arbeid blir politikk*. I M. Vabø & S. I. Vabo (Red.), *Velferdens organisering* (s. 29-46). Oslo Universitetsforlaget. [18 s.]

7.0 Selvvalgt litteraturliste KRUS 3900

Forfatter(e)	Tittel	Forlag /Tids- skrift	År	Kapitler /Sider	Antall sider
Asrori, S., Jamilah, J, Ismail, M.	The challenge of Radicalisation an Deradicalisation in Prison: A Review on Social Dynamics Prison Officers an Terrorist Inmates	Univeristas Islam Negeri Syarif Hidayatullah Jakarta, Indonesia	2020		8
Bjørngo, T.	Dreams and Disillusionment: Engagement in and disengagement from militant extremist groups	Crime, Law and Social Change	2011	277-285	12
Dalland, O.	Profesjonsutdanning og dannelse: Bacheloroppgavens muligheter	Oslo: Gyldendal akademisk	2013	Kapittel 1, 6, 7	56
Dalland, O.	Metode og oppgaveskriving (7.utg.)	Oslo: Gyldendal akademisk	2020	Kapittel 1-3, 7-10, 12-13	157
Hill G.	Prevention of Radicalization to Terrorism in Prisons: A Practical Guide	Handbook of terrorism prevention and preparedness	2020	Kapittel 8	33
Sandrup O., Weiss N., Skiple A., Hofoss E.	Radikalisering. En studie av mobilisering, forebygging og rehabilitering	Forskningfaglig rapport Forsvarets forskningsinstitutt	2018		40
Schultz, W. J., Bucerius, S. M., Haggerty, K. D.	The floating signifier og «radicalisation»	University of Alberta	2020		18

	Corretional Of- ficer`s Perception of Prison Radica- lization				
Kriminalomsor- gens høgskole og utdanningscenter	Radikalisering og voldelig ekstrem- isme	Håndbok for ansatte i krimi- nalomsorgen med særskilt fokus på hånd- tering i fengsel.	2016		74
Reiss E., Noor L.	Radikalisering. Fenomen og fore- bygging	Minotenk/frekt forlag	2018		232
Politiets sikker- hetstjeneste	Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekst- reme islamistiske miljøer i Norge før de blir radika- lisert?	Temarapport	2016		12
Politiets sikker- hetstjeneste	Hvilken bakgrunn har personer i høyreekstremer miljøer i Norge?	Temarapport	2019		13
United Nations Office on Drugs and Crime	Dynamic Security and Prison Intelli- gence	Criminal Jus- tice handbook series	2015	1-68	68
United Nations Office on Drugs and Crime	Managment of Violent Extremist Prisoners and The Prevention of Radicalization to Violence in Pris- ons	Criminal Jus- tice handbook series	2016	s. 41-141	100

SUM: 823